

CZU 343.12/.13

DOI 10.5281/zenodo.14930634

Augustin LAZĂR*,
lazaraugustin56@gmail.com

Ion COVALCIUC**,
ioncov@mail.ru

RAPORTUL DINTRE CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ ȘI ALTE LEGI CARE CONȚIN NORME JURIDICE CU CARACTER PROCESUAL

Adnotare: Desfășurarea procesului penal, cu toată suita și complexitatea activităților pe care le presupune ar fi imposibilă în lipsa unor norme accesibile și previzibile. Afirmatia este cu atât mai valabilă cu cât realizarea scopului procesului penal urmează a fi efectuată cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Din această perspectivă, tendința legiuitorului de a include actele normative cu caracter procesual într-un singur act normativ este de înțeles. Codificarea legislației, cu concentrarea normelor procesuale penale într-un singur act normativ în mod evident contribuie nu doar la previzibilitatea, ci și la accesibilitatea legii utilizate în procesul penal. În același timp, complexitatea procesului penal complică exercițiul de codificare a legislației procesuale penale. Soluțiile utilizate de legiuitor în acest proces urmează a fi dezvoltate doctrinar și aplicate corespunzător în jurisprudență.

Cuvinte-cheie: proces penal, lege procesual penală, norme cu caracter procesual, principiul legalității.

* Profesor universitar, doctor, Universitatea "1 decembrie 1918" din Alba Iulia, România (ROR: <https://ror.org/04577k168>); e-mail: cond@uab.ro; ORCID ID: 0000-0001-9115-6868; e-mail: lazaraugustin56@gmail.com

** Doctor în drept, cercetător științific, Departamentul Știință, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md, ORCID ID: 0000-0003-0692-8988, procuror-șef al Procuraturii mun. Bălți, e-mail: ioncov@mail.ru

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CRIMINAL PROCEDURE CODE AND OTHER LAWS CONTAINING PROCEDURAL LEGAL RULES

***Annotation:** The conduct of criminal proceedings, with all the sequence and complexity of activities it entails, would be impossible without accessible and predictable norms. This assertion is all the more valid as the achievement of the purpose of criminal proceedings must be carried out while respecting the fundamental rights and freedoms of individuals. From this perspective, the legislature's tendency to include all procedural normative acts in a single legislative act is understandable. The codification of criminal procedural legislation, with the concentration of procedural norms in a single normative act, evidently contributes not only to predictability but also to the accessibility of the law used in criminal proceedings. At the same time, the complexity of criminal proceedings also complicates the codification of procedural legislation. The solutions used by the legislature in this process, to be doctrinally developed and properly applied in jurisprudence.*

***Keywords:** criminal proceedings, criminal procedural law, procedural norms, principle of legality.*

1. INTRODUCERE

În conformitate cu prevederile art. 2 CPP RM¹, procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care R. Moldova este parte și respectiv de Codul de procedură penală.

Același articol prevede că principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale, la care Republica Moldova este parte, constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

Iar în conformitate cu prevederile alin. (3) din articolul nominalizat, Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nicio lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.

Totodată, raportul dintre Codul de procedură penală și alte legi naționale este stipulat în art. 2 alin. (4) CPP RM, prevedere din care rezultă că normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în codul de procedură penală. Or, altfel spus, prevederea respectivă ne înclină să afirmăm că unica lege ce poate conține norme juridice cu caracter procesual, aplicabile în procesul penal, este Codul de procedură penală. Concomitent, legiuitorul admite că norme juridice cu caracter procesual pot să existe și în alte legi, dar condiționează aplicarea acestora în procesul penal de includerea lor în Codul de procedură penală.

2. METODOLOGIE

La elaborarea articolului a fost folosit material teoretic, normativ și nu în ultimul rând jurisprudența națională și internațională relevantă. De asemenea, în cadrul studiului, au fost aplicate metode de investigare științifică specifice teoriei: metoda logică, metoda analizei comparative, metoda analitică etc.

Scopul cercetării. Analiza cadrului normativ procesual penal relevant și a jurisprudenței autohtone în materia penală, modul în care este înțeleasă și aplicată legea

¹ Aici și în continuare Codul de procedură penală, Legea Republicii Moldova nr. 122/14.03.2003 Monitorul Oficial 248-251/447, 07.06.2003.

procesual penală de către organele judiciare, în special instrumentele aplicate de către legiuitor pentru a include normele juridice cu caracter procesual din alte legi în Codul de procedură penală.

3. DISCUȚII

O primă impresie, că problemă care iese în evidență din restricția impusă de prevederile art. 2 alin. (4) CPP RM, ține de interdicția utilizării normelor procesuale din alte legi în procesul penal. Ceea ce înseamnă că pe de o parte legiuitorul recunoaște existența altor legi care conțin norme cu caracter procesual, iar pe de altă parte condiționează posibilitatea lor de utilizare în procesul penal, de includerea în Codul de procedură penală. Dintr-o altă perspectivă, am putea afirma că astfel legiuitorul identifică Codul de procedură penală ca unica lege (cu excepția Constituției și a tratatelor internaționale) care reglementează procesul penal.

Fiind sesizată cu privire la interdicția de utilizare a altor norme juridice cu caracter procesual care nu sunt incluse în Codul de procedură penală în procesul penal, Curtea Constituțională a statuat că „în vederea unificării cadrului legal procesual și excluderii prevederilor confuze și contradictorii, în scopul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor implicate în procesul penal, legiuitorul a stipulat că normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția că sunt incluse în Codul de procedură penală. O asemenea tehnică legislativă este de natură să asigure eliminarea inadvertențelor între prevederile Codului de procedură penală și normele procesuale penale cuprinse în alte legi, aplicarea coerentă, certă și uniformă a normelor respective, astfel încât să se poată garanta respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Codul de procedură penală determină ordinea procesuală, limitele și modalitățile activității organelor judiciare pe teritoriul republicii. Fiind o lege organică, din punctul de vedere al dispozițiilor constituționale generale statuate de art.72, Codul de procedură penală nu are prioritate față de alte legi organice, însă ca lege specială, după regulile generale ale dreptului, indiferent de data adoptării, el dobândește superioritate față de alte legi organice după principiul *lex specialis derogat generali*.

Prin urmare, legiuitorul, în scopul realizării principiilor constituționale ale statului de drept, asigurării legalității și protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în sfera justiției penale, codificând normele care reglementează modul de desfășurare a urmăririi penale și de judecare a cauzei penale în instanța de judecată, a fost în drept să legifereze prioritatea Codului de procedură penală față de alte legi ce reglementează relații de aceeași natură.

Dispozițiile privind primordialitatea Codului de procedură penală în instituirea normelor cu caracter procesual penal, stipulate de art.2 alin.(1) și alin.(4), contestate în sesizare, corespund maximal codificării dreptului penal, asigurând realizarea acestuia ca drept material în cea mai adecvată formă procesuală [1]. Concluzia care se impune în baza celor reținute de către Curtea Constituțională, este că Codul de procedură penală reprezintă unica lege care reglementează procesul penal, cu excepția Constituției și respectiv a actelor normative internaționale la care Republica Moldova este parte, iar instrumentul utilizat de către legiuitor în acest sens nu are probleme de constituționalitate. Totodată și Curtea Constituțională recunoaște existența normelor juridice cu caracter constituțional în alte legi, dar tratează această situație prin prisma raportului dintre legea generală și

cea specială, atribuind calitatea de lege specială Codului de procedură penală. Abordarea judecătorului constituțional nu este una lipsită de logică, iar procedeul utilizat de Curtea Constituțională pare să soluționeze problema aplicării altor legi ce conțin norme cu caracter procesual în procesul penal.

Întrebarea la care însă Curtea Constituțională nu oferă răspuns, în materia analizată, ține de situațiile în care nu există concurență dintre normele cu caracter procesual din Codul de procedură penală, dar și de acele situații în care legea specială nu ar fi Codul de procedură penală. Astfel, pentru prima situație putem menționa legile care conțin prevederi nereglementate de Codul de procedură penală cu privire la anumite activități procesuale penale. Spre exemplu, Codul de procedură penală prevede cum are loc pornirea urmăririi penale sau cum se trage persoana la răspundere penală.

Totodată, sunt alte legi care stabilesc condiții speciale de pornire a urmăririi penale față de anumite categorii de persoane, cum ar fi judecătorii, urmărirea penală împotriva cărora poate fi pornită, conform prevederilor art. 19 alin. (4) din Legea nr. 544 din 20.07.1995 Cu privire la statutul judecătorului, doar de Procurorul General sau prim-adjunctul lui (funcție la moment inexistentă în sistemul procuraturii), iar în lipsa acestuia de către un adjunct în temeiul ordinului emis de Procurorul General, cu acordul Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile Codului de procedură penală. Sau conform prevederilor alin. (5) din același articol, judecătorul nu poate fi reținut, supus aducerii silite, arestat, percheziționat fără acordul Consiliului Superior al Magistraturii. Toate acțiunile procesuale în privința judecătorului, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, pot fi efectuate numai după emiterea ordonanței de pornire a urmăririi penale, cu respectarea garanțiilor instituite de normele constituționale și actele internaționale.

Un tratament special privind pornirea urmăririi penale este stabilit și față de procurori, conform prevederilor art. 34 alin. (4) Legea nr. 3 din 25.02.2016 Cu privire la Procuratură, care prevede că urmărirea penală împotriva unui procuror poate fi pornită numai de către Procurorul General. Concomitent cu pornirea urmăririi penale, Procurorul General sesizează Consiliul Superior al Procurorilor în vederea începerii procedurii disciplinare. Iar alin. (5) din același articol prevede că urmărirea penală împotriva Procurorului General poate fi pornită doar de către procurorul desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor.

Mai mult, conform prevederilor art. 11 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 3 din 25.02.2024 Cu privire la Procuratură, doar Procurorul General solicită acordul pentru pornirea urmăririi penale sau, după caz, pornește urmărirea penală în cazurile prevăzute de lege. Exemplele pot continua și cu privire la alte profesii, dar ceea la ce am dorit să atragem atenția, este că în situațiile respective normele cu caracter procesual din alte legi nu reglementează anumite relații deja reglementate de Codul de procedură penală și respectiv putem spune că suntem în prezența unei concurențe de norme procesuale penale.

În altă ordine de idei, negarea acestor prevederi în procesul penal nu pare a fi posibilă odată ce Codul de procedură penală prevede pentru unele situații aceasta în mod expres. Astfel, conform prevederilor art. 287 alin. (1) pct. 3) CPP RM, urmărirea penală se suspendă în caz de refuz privind lipsirea persoanei de imunitate sau în caz de refuz de extrădare a persoanei de către un stat străin, dacă urmărirea penală nu poate fi finalizată în lipsa acestei persoane, dacă procedura lipsirii de imunitate a persoanei nu este reglementată de către Codul de procedură penală.

Dar, revenind la concurența dintre legea generală și cea specială, în care, conform

Curtii Constituționale, Codul de procedură penal este legea specială, nu credem că abordarea respectivă este aplicabilă în toate cazurile. Or, pentru anumite situații chiar legiuitorul a poziționat Codul de procedură ca fiind lege generală. O asemenea abordare rezultă, spre exemplu, din prevederile art. 200 CPP RM, care reglementează temeiurile și procedura suspendării din funcție, din alin. (8) al acestui articol rezultând că prevederile respective nu se aplică persoanelor care sunt suspendate din funcție în baza legilor speciale. Iar din prevederile art. 34/4 alin. (1) lit. b), Legea nr. 1104 din 06.06.2002 Cu privire la Centrul Național Anticorupție, suspendarea din funcție a ofițerului anticorupție se efectuează pe perioada reținerii, arestului preventiv sau arestului la domiciliu. Mai mult, analiza normelor menționate denotă că de fapt prevederile legii speciale sunt mult mai favorabile persoanei, comparativ cu prevederile Codului de procedură penală.

În altă ordine de idei, prevederile normative menționate par a fi oarecum în contradicție cu cele stipulate de legiuitor în alin. (5) al aceluiași articol, în conformitate cu care, în desfășurarea procesului penal, nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. Or, pe de o parte legiuitorul susține monopolul Codului de procedură penală în cadrul procesului penal, iar pe de altă parte limitează puterea altor legi în desfășurarea procesului penal, dacă acestea limitează drepturile și libertățile omului, independența justiției etc. Întrebarea care se impune este dacă Codul de procedură penală deține monopolul reglementării procesului penal atunci cum urmează a fi înțeleasă interdicția utilizării în procesul penal a actelor normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, fie dacă în procesul penal pot fi aplicate alte legi (cu excepțiile menționate), atunci cum urmează a fi înțeleasă interdicția din art. 2 alin. (4) CPP RM.

În același registru, existența prevederilor procesuale în alte legi nu a fost văzută ca o problemă nici de instituțiile internaționale care au analizat această chestiune, „în raportul privind limitele și ridicarea imunității parlamentare, adoptat la cea de-a 98-a sesiune plenară din 21-22 martie 2014, CDL-AD(2014)011, Comisia de la Veneția a notat că principala justificare a instituției inviolabilității parlamentare constă în protecția lucrărilor Parlamentului de presiunile din partea Executivului, inclusiv de presiunile din partea Procuraturii”.

Justificarea operează și în cazul opoziției parlamentare, aflată, de obicei, în minoritate, care trebuie să beneficieze de protecție împotriva presiunilor din partea majorității de la putere. Ea mai protejează membrii Parlamentului de hărțuirile cu caracter politic venite din partea altor partide, manifestate, de exemplu, sub forma plângerilor penale nefondate ai căror autori sunt oponenții politici.

De asemenea, în unele state aflate încă în tranziție spre democrația veritabilă sau acolo unde democrația este relativ nouă și fragilă, există cazuri în care Poliția sau Procuratura au fost utilizate pentru discreditarea, pedepsirea sau distrugerea oponenților politici, inclusiv a membrilor Parlamentului. Membrii Parlamentului, în special cei ai opoziției parlamentare, pot fi, în anumite state, foarte vulnerabili în fața hărțuirilor cu caracter politic sub forma acuzațiilor nefondate cu consecințe juridice. În aceste circumstanțe, este justificată menținerea instituției inviolabilității parlamentare și invocarea ei în cazuri deosebite (a se vedea §§ 152, 154 și 155 din Raportul citat)” [2].

Curtea Constituțională analizând problema aplicării normelor juridice cu caracter procesual din alte legi în procesul penal a reținut că „În jurisprudența sa Curtea a menționat că, în vederea unificării cadrului legal procesual și excluderii prevederilor confuze și contradictorii, în scopul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor implicate în procesul penal, legiuitorul a stipulat că normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția că sunt incluse în Codul de procedură penală. O asemenea tehnică legislativă este de natură să asigure eliminarea inadvertențelor între prevederile Codului de procedură penală și normele procesuale penale cuprinse în alte legi, aplicarea coerentă, certă și uniformă a normelor respective, astfel încât să se poată garanta respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” [3].

În altă speță, Curtea Constituțională a reținut că nu poate constata declararea neconstituționalității articolului 19 din Legea cu privire la statutul judecătorului. Pentru a putea fi declanșat controlul de constituționalitate, Curtea trebuie să confirme aplicabilitatea prevederilor legale contestate în cauza examinată în fața instanței de drept comun care a trimis sesizarea privind excepția de neconstituționalitate. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză de contencios administrativ, în care reclamantul solicită anularea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii prin care a fost dat acordul pentru pornirea urmăririi penale în privința sa. De fapt, judecătorul ar putea soluționa problema abordată în sesizare, iar această normă reglementează inviolabilitatea judecătorilor și stabilește regula potrivit căreia Procurorul General trebuie să solicite acordul Consiliului Superior al Magistraturii pentru pornirea cauzelor penale în privința judecătorilor. În mod logic, în prezenta cauză, acest articol nu poate fi declarat neconstituțional, pentru că o asemenea soluție ar anihila obiectul cauzei care se află pe rolul instanței. Altfel spus, nu ar mai exista obligația Procurorului General de a solicita acordul pentru pornirea urmăririi penale [4]. Or, Curtea nu a văzut o problemă de constituționalitate în existența normelor juridice cu caracter procesual în alte legi decât Codul de procedură penală.

În consecință, problema propusă spre rezolvare în cadrul prezentului demers științific ține de felul în care urmează a fi înțelese prevederile art. 2 alin. (4) CPP RM, astfel încât acestea să nu pericliteze scopul și sarcinile procesului penal. În acest sens, autorul B. Glavan menționează că „activitatea specială de investigații este reglementată prin mai multe acte normative, dintre care Legea nr. 59/2012 și Codul de procedură penală se disting în mod particular. Comprehensiunea structurii sistemului de reglementare a investigațiilor speciale și interconexiunea normelor reflectate în aceste documente sunt intrinsec legate de restricțiile impuse de art. 2, alin. (4) din CPP, care interzice aplicarea normelor procesuale din alte legi naționale, inclusiv din Legea nr. 59/2012” [2, p. 35].

Procesul penal urmează a fi înțeles conform prevederilor art. 1 CPP RM, ca fiind activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală.

Legalitatea reprezintă unul dintre principiile de bază ale procesului penal. Suntem pe deplin de acord în acest sens cu autorii care susțin că „principiul legalității stă la baza întregului sistem de drept, evident, găsindu-și expresia și în procesul penal, care, așadar, este o activitate reglementată de lege. Este un principiu general ce constă în obligația cetățenilor, funcționarilor publici și a organelor de drept de a respecta legea” [3, p. 79].

Totodată, dacă ca principiu legalitatea a fost menționată de către legiuitor direct în

art. 7 CPP RM, atunci în art. 2 CPP RM se pare că legiuitorul mai degrabă a ales să indice izvoarele dreptului procesual penal. Din această perspectivă rezultă că art. 2 CPP RM enumeră izvoarele dreptului procesual penal, iar art. 7 din Codul de procedură penală respectiv principiul legalității procesului penal. Analiza sumară a articolelor menționate scoate în evidență că primele trei alineate de la primul și respectiv primele două alineate de la al doilea dintre articolele menționate, de fapt sunt foarte asemănătoare ca conținut, diferită fiind doar modalitatea de expunere, care în fond nu schimbă esența a ceea ce a vrut să spună legiuitorul. Or, dacă în art. 2 CPP RM, legiuitorul indică izvoarele de reglementare a procesului penal, atunci în art. 7 CPP RM se indică asupra obligativității respectării principiilor stabilite de acestea, ambele articole referindu-se la ierarhia normelor în procesul penal. Abordare care este completată în art. 7 CPP RM, prin instituirea mecanismului de adresare la Curtea Constituțională, dar și prin stabilirea obligativității prevederilor din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte în domeniul drepturilor omului, a hotărârilor Curții Constituționale și ale Curții Europene a Drepturilor Omului.

În același timp, pornind de la ideea că principiul legalității presupune ca „pe de o parte, trebuie să existe o lege previzibilă și accesibilă, conformă standardelor constituționale și de protecție a drepturilor omului, care să prevadă regulile procedurale, iar, pe de altă parte, este necesar ca actele și probele în procesul penal să fie efectuate potrivit legii” [4, p. 4], atunci am putea susține că, conform viziunii legiuitorului, art. 2 CPP RM corespunde primei părți a afirmației, iar art. 7 CPP RM respectiv celei de a doua.

Totodată, revenind la prevederile art. 2 CPP RM, din perspectiva condiționalității stipulate în alin. (4) al acestui articol, cu privire la obligativitatea includerii în Codul de procedură penală a normelor juridice cu caracter procesual din alte legi naționale, ca o condiție a aplicabilității acestora în procesul penal, putem scoate în evidență cel puțin două aspecte: legiuitorul admite utilizarea în procesul penal a prevederilor din alte legi; aplicarea normelor cu caracter procesual din alte legi în procesul penal este condiționată de includerea acestora în procesul penal.

De asemenea, prevederile menționate, aparent, pentru început ne înclină spre cel puțin două concluzii. În primul rând, normele procesual penale ce se cuprind în acte normative superioare Codului de procedură penală pot fi aplicate în procesul penal fără a fi incluse în Codul de procedură penală. După cum rezultă din prevederile art. 2 CPP RM, legiuitorul a avut în vedere Constituția Republicii Moldova și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. În opoziție cu aceste norme juridice cu caracter procesual, din alte legi ar putea fi aplicate în cadrul procesului penal doar dacă sunt incluse în Codul de procedură penală. Întrebarea care urmează a fi soluționată ține de felul în care a ales legiuitorul să includă în Codul de procedură penală normele juridice cu caracter procesual din alte acte normative.

Revenind la cele menționate supra, prin raportare la jurisprudența autohtonă, putem observa că de regulă aspectele legate de obținerea acordului pentru pornirea urmăririi penale sunt contestate în contencios administrativ, „la data de 30 aprilie 2014 N. A., a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la anularea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr.374/13 din 15 aprilie 2014 cu privire la sesizarea Procurorului General al Republicii Moldova, privind eliberarea acordului de pornire a urmăririi penale și tragerii la răspundere penală a unor judecători, în partea ce o vizează pe reclamanta N. A.

În motivarea acțiunii reclamanta a invocat că, prin hotărârea în cauză, s-a dat acor-

dul la pornirea urmăririi penale și tragerii la răspundere penală inclusiv a judecătorului Ala Nogai. Or, în opinia acesteia, hotărârea contravine cadrului legal național, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, jurisprudenței CEDO fondată pe drepturile garantate de art. 6 & 1 CEDO și art. 8 CEDO” [5]. O asemenea abordare pare a soluționa problema ridicată din perspectiva art. 2 alin. (4) CPP RM. Doar că în literatura de specialitate aspectul respectiv este tratat prin prisma legislației procesual penale. Astfel, conform autorului Ostavciuc D., „pentru că există unele cerințe sau reguli diferite, de exemplu, față de deputați, judecători etc., în privința acestora actele de urmărire penală nu pot fi efectuate fără o anumită autorizare, votare, încuviințare sau acceptare din partea unor autorități ale statului” [6, p. 92].

Mai mult, în legislația României lipsa autorizației sau sesizării organului competent constituie un impediment prevăzut de legislația procesual penală pentru punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale. Iar conform autorului Volonciu N., „pentru pornirea urmăririi penale sunt necesare uneori autorizații sau sesizări din partea unor anumite organe” [7, p. 240].

În concluzie, faptul că anumite prevederi cu caracter procesual se conțin în alte legi, fie sunt examinate în alte proceduri, nu ar trebuie să influențeze esența acestora și implicit raportul cu prevederile art. 2 alin. (4) CPP RM. O abordare contrară celor menționate pe de o parte ar fi de natură să submineze procesul legislativ, iar pe de altă parte, mai ales atunci când prevederea respectivă este în favoarea anumitor drepturi sau libertăți ale persoanei, nu credem că ar putea fi neglijată pe criteriul formal al lipsei acesteia în Codul de procedură penală.

De altfel, dacă e să revenim la prevederile art. 275 CPP RM, atunci, spre exemplu, este lesne de observat că norma respectivă nu prevede printre circumstanțele ce exclud urmărirea penală lipsa autorizației fie a acordului din partea anumitor autorități ale statului (așa cum este prevăzut în legislația procesual penală română). Ceea ce, însă, nu înseamnă că organele judiciare neglijează prevederile respective din alte legi, atunci când urmează pornirea urmăririi penale, fie efectuarea altor acțiuni de urmărire penală ce presupun existența acestor permisiuni.

Ca concept tendința legiuitorului de a include toate prevederile normative cu caracter procesual în codul de procedură penală este una salutară, or, o asemenea abordare ar adăuga valoare previzibilității legislației procesual penale. Spre exemplu, autorul M. Udriou, cu privire la unificarea cadrului normativ ce reglementează metodele speciale de supraveghere sau cercetare, menționează că „spre deosebire de vechiul Cod de procedură penală, NCPP s-a preocupat îndeaproape de respectarea exigențelor de previzibilitate și accesibilitate ale reglementării, așa cum acestea au fost prezentate mai sus cu referire la jurisprudența europeană. În plus, noul Cod a grupat în cuprinsul aceluiași capitol majoritatea metodelor speciale de cercetare și supraveghere care anterior erau prevăzute atât de vechiul Cod, cât și de diferite legi speciale, de pildă, în Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, Legea nr. 508/2004 privind înființarea, organizarea și funcționarea în cadrul Ministerului Public a Direcției de Investigare a Infraacțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (D.I.I.C.O.T.), Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, respectiv art. 15 din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, în vreme ce Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind

Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, a abrogat dispozițiile din legile speciale pentru ca, odată cu intrarea în vigoare a NCPP să existe o abordare legislativă structurată și unitară în această materie” [8, p. 441].

În același registru se pronunță și autorul B. Glavan, care cu referire la poziția expusă la acest subiect de Curtea Constituțională, când susține că „premisele invocate de Curtea Constituțională, care ar fi stat la baza includerii în Codul de procedură penală a dispoziției art. 2, alin. (4) din CPP, ar putea fi înțelese și este posibil să fi avut un scop nobil de a elimina neconcordanțele și de a asigura o protecție mai eficientă a drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor implicate în procesul penal” [9, p. 35].

Totodată, autorul observă: „...cu toate acestea, conceptul de concentrare a tuturor normelor cu caracter procesual din alte legi într-un singur act normativ, cum este Codul de procedură penală, construind astfel un sistem exclusiv vertical de izvoare ale dreptului procesual penal, ni se pare irealizabil și nepragmatic” [9, p. 35].

Afirmatie care pare a fi argumentată din perspectiva abordată de autor, or, ceea ce iese în evidență din cele menționate este imposibilitatea acestui exercițiu în condițiile în care procesul penal presupune o suită întreagă de activități a căror reglementare în Codul de procedură penală nu credem că ar fi nici posibilă, nici necesară, iar pe de altă parte, de obicei activitățile respective deja sunt reglementate la nivel legislativ. Iar odată reglementate, fie și în alte legi, reiterarea acelorași prevederi în Codul de procedură penală pare a fi un exercițiu inutil, iar din perspectiva tehnicii legislative practic irealizabil.

În altă ordine de idei, revenind la formula utilizată de către legiuitor în art. 2 alin. (4) CPP RM, putem observa că legiuitorul a restricționat aplicarea în procesul penal doar a „*normelor juridice cu caracter procesual*”.

Conform opiniilor expuse în literatura de specialitate, „dreptul procesual penal cuprinde în conținutul său normativ atât reguli procesuale cât și reguli procedurale.

Regulile procesuale prescriu actele ce se îndeplinesc pentru dinamizarea procesului penal, respectiv al declanșării, desfășurării și stingerii acestuia. Toate regulile procesuale indică în ce condiții intervin actele procesuale și căror organe sau persoane le revine dreptul, sarcina sau facultatea de a le îndeplini.

Reguli procedurale având caracter de reguli complementare față de regulile procesuale, prevăd modul cum trebuie procedat pentru a se aduce la îndeplinire actele procesuale în vederea atingerii de către acestea a finalității lor” [7, p. 24].

Din această perspectivă, o observație cu privire la prevederea din art. 2 alin. (4) CPP RM, ar fi că restricția în cauză se referă doar la normele cu caracter procesual, nu și la cele cu caracter procedural. În acest mod, abordarea legiuitorului în materia respectivă (dacă am insista pe obligativitatea includerii normelor cu caracter procesual în Codul de procedură penală) pare a fi nu doar mai pragmatică, dar și cu mai multe șanse de realizare.

Trecând peste prevederile Codului de procedură penală, putem observa că una dintre soluțiile adoptate de legiuitor, pentru a evita dublarea acelorași prevederi în diferite acte normative, este recurgerea în cadrul legislației procesual penale la normele de blanchetă. Conform prevederilor art. 6 pct. 14) CPP RM, *informație secretizată* este considerată informație, document sau material, indiferent de forma și caracteristicile fizice ale acestuia, căruia i s-a atribuit un anumit grad de secretizare în conformitate cu Legea nr.245/2008 cu privire la secretul de stat.

Deși legiuitorul a instituit obligativitatea investigațiilor financiare paralele pentru

unele infracțiuni, iar modalitatea de dispunere a acestora a reglementat-o în art. 257 CPP RM, pentru a defini conținutul activității respective, conform art. 6 pct. 20/1) CPP RM, a recurs și de această dată la o normă de blanchetă. În conformitate cu prevederea menționată, *investigații financiare paralele* denumim totalitatea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații și/sau a acțiunilor prevăzute în Legea nr.48/2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale desfășurate cu scopul acumulării probelor referitoare la bănuț, învinuit, partea civilmente responsabilă, inculpat sau condamnat, la patrimoniul acestora și bunurile pe care le dețin în calitate de beneficiar efectiv, în sensul Legii nr.308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, la patrimoniul proprietarului și administratorului bunurilor deținute de bănuț, învinuit, partea civilmente responsabilă, inculpat sau condamnat în calitate de beneficiar efectiv, în vederea recuperării bunurilor infracționale.

Mai mult, un asemenea procedeu este utilizat de către legiuitor și în legislația penală, care este „de cea mai strictă interpretare, explicarea lor (normelor penale) de regulă având un caracter restrictiv. Opus acestei tendințe, în interpretarea normelor de formă explicația sensului legii poate fi extensivă, suplimentul analogic funcționând din plin, pentru că ceea ce se urmărește este realizarea în cât mai bune modalități a activității concrete de justiție” [10, p. 25].

Legiuitorul a utilizat o abordare legislativă analogică și în legislația penală. În acest sens, conform prevederilor art. 1 CP RM², Codul penal este unica lege penală a Republicii Moldova. Codul penal este actul legislativ care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale ale dreptului penal, determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor. Cu toate acestea, Codul penal, mai ales în partea specială, conține mai multe trimiteri la alte acte normative, fără de care ar fi imposibilă încadrarea juridică a faptelor infracționale. Spre exemplu, conform prevederilor art. 183 alin. (1) CP RM, încălcarea regulilor de protecție a muncii reprezintă încălcarea de către o persoană cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii, dacă această încălcare a provocat accidente cu oameni sau alte urmări grave. Norma respectivă, însă, nu conține nicio regulă ce reglementează tehnica securității, igiena industrială sau alte reguli de protecție a muncii. Regulile respective sunt reglementate de Legea securității și sănătății în muncă nr. 186 din data de 10.07.2008.

De asemenea, conform art. 252-252 CP RM, este incriminată atât insolvabilitatea intenționată, cât și insolvabilitatea fictivă, totodată regulile procesului respectiv sunt reglementate de Legea insolvabilității nr. 149 din data de 29.06.2012.

Totodată, ar fi valabilă, prin raportare la legislația procesual penală, opinia expusă în literatura de specialitate în conformitate cu care normele din actele extrapenale „nu stabilesc componente noi de infracțiune și nici nu stabilesc pedepse penale...”, în actele respective sunt concretizate dispozițiile dreptului penal” [11, p. 155].

4. CONCLUZII

Trimiterea la alte acte normative, după cum rezultă din prevederile Codului de procedură penală, este o realitate, procedeu la care legiuitorul a recurs în unele situații în

² Aici și în continuare Codul penal al Republicii Moldova, Legea Republicii Moldova nr. 985/18.04.2002 Monitorul Oficial 128-129/1012, 13.09.2002.

care prevederile din alte acte normative pot fi aplicate în procesul penal. Astfel, prin re-curgerea la normele de blanchetă, pe de o parte se concretizează dispozițiile existente ale Codului de procedură penală, iar pe de altă parte se evită reiterarea aceluiași norme în diferite acte normative. Afirmția este cu atât mai valabilă cu cât legea procesuală nu este la fel de rigidă ca și legea materială.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Hotărârea Curții Constituționale, nr.1 din 22.01.2008 privind controlul constituționalității art.2 alin.(1) și alin.(4) din Codul de procedură penală, Monitorul Oficial 25-27/1 din 05.02.2008.
2. Avizul Curții Constituționale cu privire la limitarea imunității parlamentare [on-line]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=2309&t=/Media/Noutati/Avizul-Curtii-Constitutionale-cu-privire-la-limitarea-imunitatii-parlamentare> (vizitat la 20.09.2024).
3. Decizia Curții Constituționale, de inadmisibilitate a sesizării nr. 41g/2015 [on-line]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/ro-d82015ro776fd.pdf> (vizitat la 19.09.2024).
4. Decizia Curții Constituționale, de inadmisibilitate a sesizării nr. 252g/2021 [on-line]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_24_2022_252g_2021_rou.pdf (vizitat la 19.09.2024).
5. Hotărârea Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul 3-11/14 [on-line]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_cont_csm.php?id=48 (vizitat 20.09.2024).
6. Ostavciuc D., Principiile procesului penal, Ed. „Print-Caro”, Chișinău, 2022.
7. Volonciu N., Tratat de procedură penală, parte specială, vol. I. Ediție revizuită și adăugită, Editura PAIDEIA, București, 1997.
8. Udriș M., Procedura penală. Partea Generală, Ediția 5, Ed., C.H. Beck, București, 2018.
9. Glavan B., Coerență și claritate în reglementarea juridică a investigațiilor speciale: impactul și perspectiva modificării art. 2 alin. (4) din CPP. În: Materialele conferinței naționale „Codul de procedură penală al Republicii Moldova – 20 de ani de la intrarea în vigoare”, Chișinău 2023, p. 35.
10. Osoianu T., et.al. Dreptul procesual-penal, Partea generală, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2009.
11. Пионтковский А., Уголовный закон, Том 1, Изд., Наука, Москва, 1970.